

O pravicah otrok

O pravicah do odraščanja v družinskem okolju, do prehranjevanja in vzgoje

■ **Mateja Smrekar**, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok, je vzgojiteljica predšolskih otrok v *Vrtcu Jesenice*. Trenutno opravlja delo pomočnice ravnateljice. Februarja letos je izdala svojo prvo pesniško zbirko z naslovom *Kako se piše pesmi?*.

V tem članku se bom dotaknila izjave o bratstvu in sobivanju, ki sta jo februarja 2019 podpisala papež Francišek in veliki imam džamije Al-Azhar Ahmad Al-Tayyib (Herceg, 2019). Moje razmišljanje se navezuje na del izjave, ki omenja otrokove pravice do odraščanja v družinskem okolju, do prehranjevanja in vzgoje, izhaja pa iz zgodbe o deklici, ki vam jo bom predstavila v prvem delu članka.

Iz vasi v mesto

Deklica se je v osemdesetih letih rodila v vasi na Gorenjskem. Živela je z mamo, ki jo je imela zelo rada, a je po koncu porodniškega dopusta odšla nazaj v službo, deklico pa je predala v varstvo svoji mami in teti. Poleg omenjenih oseb je deklica odraščala še ob starem atu, ki je umrl, ko je bila stara pet let, ter maminih dveh stricah, od katerih je bil eden samski, drugi pa je imel ženo in sina. Vsi ti ljudje so živeli v dveh hišah, ki sta stali druga ob drugi. Ljudje na vasi so jih poznali kot zelo verne. Čeprav se je deklica rodila izven zakona, so jo vzgajali v veri. Predvsem njena stara mama je imela ključno vlogo pri dekličini verski vzgoji. Veliko ji je govorila o Jezusovem trpljenju, vsake toliko časa pa je z njo in s svojo sestro poromala peš na Brezje. Poleg vere ji je stara mama privzgojila tudi ljubezen do slovenskega jezika. Oboje je sicer počela na način 'Bog dobro plačuje in hudo kaznuje'. Ker je deklica zelo pogrešala mamo, ki je bila veliko časa v službi, očeta pa tako rekoč ni poznala, je povsod iskala pozornost. Velikokrat je odšla do maminega strica, ki je imel sina, le sedem let starejšega od deklice. Njega je imela kot za brata. Bil ji je velik vzornik skoraj v vsem, kar je počel. Občudovala je njegova letala iz lesa, računalniške igrice, ki jih je igral ... A ko je želel biti s svojimi prijatelji, deklica pač ni ustrezala njegovi družbi in tako je vedno znova ostala sama. Mamin stric, ki je bil samski, jo je večkrat odpeljal v hlev, kjer sta opazovala ovčke in jim včasih prinesla tudi malo soli. Mamina teta, ki je bila prav tako samska, pa je skrbela za de-

kličino glasbeno vzgojo. Spremljala jo je v glasbeno šolo in jo tudi plačevala, čeprav se deklica ni želela učiti klavirja, sploh pa ne teorije. Dekličina mama pa si je vedno vzela čas, da sta se s hčerko učili snov, ki so jo obravnavali v šoli. Deklica je vse te zadolžitve sčasoma vzela kot nujna opravila, čeprav se nikoli ni zares nehala upirati. Tako je dosegla, da ji v osmem razredu ni bilo več treba hoditi k verouku, pol leta pred koncem nižje glasbene šole pa je izsilila, da so jo iz glasbene šole izpisali. Najraje od vsega je deklica imela dneve, ko si je mama vzela čas zanjo in sta šli s kolesom do jezera ali z avtobusom v mesto, kjer ji je mama kupila vse, kar si je zaželela. V okolju, kjer je deklica živela, je bilo tudi veliko obiskovalcev, ki so imeli veliko povedati, kako bi se deklica

morala obnašati, nihče pa si ni zanjo zares vzel časa. Ko je bila stara enajst let, se je poročil še mamin mlajši brat in z ženo sta se preselila v zgornje nadstropje hiše, v kateri je živela deklica. Kmalu sta dobila dojenčico in deklica je izgubila še tisto pozornost, ki jo je imela do takrat. Medtem pa je dobila tudi svojo sobo, kar je zanjo pomenilo še večjo osamljenost. Takrat je začela načrtovati pobeg od doma in po koncu osnovne šole se je vpisala v srednjo šolo v Ljubljano, kamor bi se zaradi oddaljenosti težko vozila vsak dan. Tako je pri petnajstih letih odšla v dijaški dom. Iz vasi v mesto. Ko se je prvi dan sprehajala po parku poleg dijaškega doma, se ji je zdelo, kot da je na morju. Svetloba, ki je pronicala med listi dreves, jo je spominjala na zgodnje večere ob morju. Tisti dan

Foto: BS

je spoznala tudi tri 'cimre'. Takrat si še ni predstavljala, da ima vsaka punca svoje navade. Ena bi zvečer poslušala glasbo, druga je ob učenju šepetala, tretja se ni bila vajena vsak dan tuširati itd. Skratka ... dekllica je hitro spoznala, da dijaški dom ni to, kar si je predstavljala. A odločila se je, tako kot že mnogokrat, da se bo borila. Njena borba je vključevala tudi nesramnost, da je dosegla svoj cilj. V dijaškem domu pa so bivali tudi fantje. Moški lik, ki je dekllici tako zelo manjkal vse življenje, je končno dobil mesto v njenem srcu. A zgodilo se je, da jo je po prvem spolnem odnosu zapustil fant, ki si je prvi v njenem življenju zares pridobil njeno zaupanje. Po tem dogodku se je za nekaj časa nehala boriti, postala je depresivna. V šoli je zrla skozi okno in vedno znova pobegnila v svet sanj, ki jih je doživela tisto noč, ko je izgubila nedolžnost. Po približno pol leta pa je dobila novega fanta. Začela je redno kaditi, včasih še kaj drugega kot cigarete, alkohola pa tudi ni manjkalo. S tem fantom je bila leto in pol, potem pa se je končala tudi ta zveza. Vse skupaj je potlačila globoko v podzavest in se obupno borila, da bi našla nekoga, ki ga bo imela rada in ki bo rad imel njo, a se to ni zgodilo. Izgubila je sebe. Edina stvar, ki jo je še držala pokonci, je bila fakulteta. Ker je imela privzgojene dobre učne navade, ji je le-to uspelo dokončati. Namesto na podelitev diplome pa so jo odpeljali v psihiatrično bolnišnico.

Razmislek o pravicah

Papež Frančišek in veliki imam sta v izjavi o bratstvu in sobivanju poudarila pravice otrok do odraščanja v družinskem okolju, do prehranjevanja in vzgoje. V nadaljevanju bom to zgodbo analizirala s teh treh vidikov, ki jih omenjata.

Ob tej zgodbi začnem razmišljati o tem, ali je ta dekllica imela *družinsko okolje*. Na nek način ga je imela, saj je živela skupaj z mamo. Temu bi danes rekli enostarševska družina. A ta mama je bila večino časa odsotna. Poleg nje pa je bilo še toliko drugih, pravzaprav ne družinskih, temveč že rodbinskih članov, zato bi takšnemu okolju prej rekli skupnost kot družina. Pravzaprav je bila dekllica doma povsod in nikjer. Pravil je bilo veliko, hkrati pa jih sploh ni bilo. Ali lahko v takšnem okolju otrok deluje? Kakor smo videli, je dolgoročno to težko.

Foto: Peter Prebil

Pri dekllici, opisani v tej zgodbi, se je pravzaprav rezultat v največji meri pokazal šele v odrasli dobi, ko bi morala sama prevzeti odgovornost zase, a ni vedela, kako, oziroma ni zmogla. Moje mnenje je, da je nujno potrebno, da otrok ve, kam spada, saj se le tako počuti varnega in ljubljenega. In to je družinsko okolje.

Pa pogledjmo, ali je dekllica v zgodbi imela pravico do *prehranjevanja*. Pri tem bi se osredotočila na širši vidik prehranjevanja, ki po mojem mišljenju ni samo hrana kot taka, ampak tudi t. i. hrana za dušo. V zgodbi beremo, da je imela dekllica tri temeljne zadolžitve: verouk oz. versko vzgojo, glasbeno šolo in odlične ocene v šoli. Vse te zadolžitve je vzela kot nujna opravila. Sprašujem se, kaj od tega bi jo lahko duhovno nahranilo, in ugotavljam, da glede na njene interese bolj malo. Verjetno je imela tudi kakšen svoj hobi, a koliko časa ji je ostalo za ta hobi glede na zgoraj našete nujne zadolžitve? Ali ni tudi to odtegotvanje hrane, pa čeprav ne v fizični obliki? Tako kot imamo odrasli svoje interese, ki nas duhovno nahranijo, jih imajo tudi otroci. In prav je, da odrasli, ki so v stiku z otrokom, znajo prisluhniti njegovim interesom in ga vzpodbujati pri vztrajanju v tem, kar ga veseli.

Pa naj se dotaknem še otrokove *pravice do vzgoje*. Kakšno vzgojo prepoznam v tej zgodbi? Po mojem mnenju se prepletata avtoritarna in permisivna vzgoja. Po eni strani so odrasli do dekllice zelo strogi (per-

fekcionizem v šoli, igranje klavirja kljub nezainteresiranosti), po drugi strani pa ji je praktično vse dovoljeno oziroma meje niso dovolj jasno začrtane (mama ji kupi vse, kar si zaželi). Rezultat takšne vzgoje je, da v dijaškem domu že zna manipulirati za doseg svojega cilja. A zatakne se pri partnerju. Ko ji ne uspe dobiti primerne, popolnoma izgubi tla pod nogami in pristane v psihiatrični bolnišnici, kar je verjetno rezultat deklličinega privzgojenega perfekcionizma in obupne želje po ljubezni (še posebej očetovi), ki ji je je primanjkovalo v otroštvu.

Takšnih in podobnih zgodb je žal po svetu in tudi v Sloveniji preveč. Z ozaveščanjem in pravilnim odzivanjem pa v svojem okolju lahko poskrbimo, da se bo število zmanjšalo. Tudi preko t. i. vzpodbudne vzgoje, kot jo poimenuje Zinka Ručigaj, avtorica knjig *Otroško srce je zaklad* in *Vzgoja kot drevo v zdravi rasti*. Vodilo vzpodbudne vzgoje je: »Vzgajajmo otroke z ljubeznijo, pohvalo, vzpodbudo, iskanjem dobrega v otroku in postavljanjem meja« (Ručigaj, 2009: 1).

Nikoli pa ne smemo pozabiti, da je vsak otrok sveto bitje. Če bomo delali v skladu s tem prepričanjem, se nam in naslednjim generacijam obeta lepša prihodnost. ◀

Literatura

- Herceg, Ivan (2019): Papež Frančišek in veliki imam podpisala izjavo o bratstvu in sobivanju. *Vatican news* (Radio Vatikan), 4. 2. 2019. Pridobljeno 1. 10. 2019 s spletne strani: <https://www.vaticannews.va/sl/papez/news/2019-02/papez-francisek-abu-dhabi-skupna-izjava.html>.
- Ručigaj, Zinka (2009): *Otroško srce je zaklad*. Kranj. Gorenjski glas.